

Denne fil er downloadet fra
Danmarks Tekniske Kulturarv
www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på
www.tekniskkulturarv.dk/about

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

J. F. Kjær.
Nogle Oplysninger om
Rejsestipendier
for Haandværkere.

INDUSTRI-
FORENINGENE

222

12

179 (1793)

179

Nogle Udsagninger

Rejseprædike for Handværkere

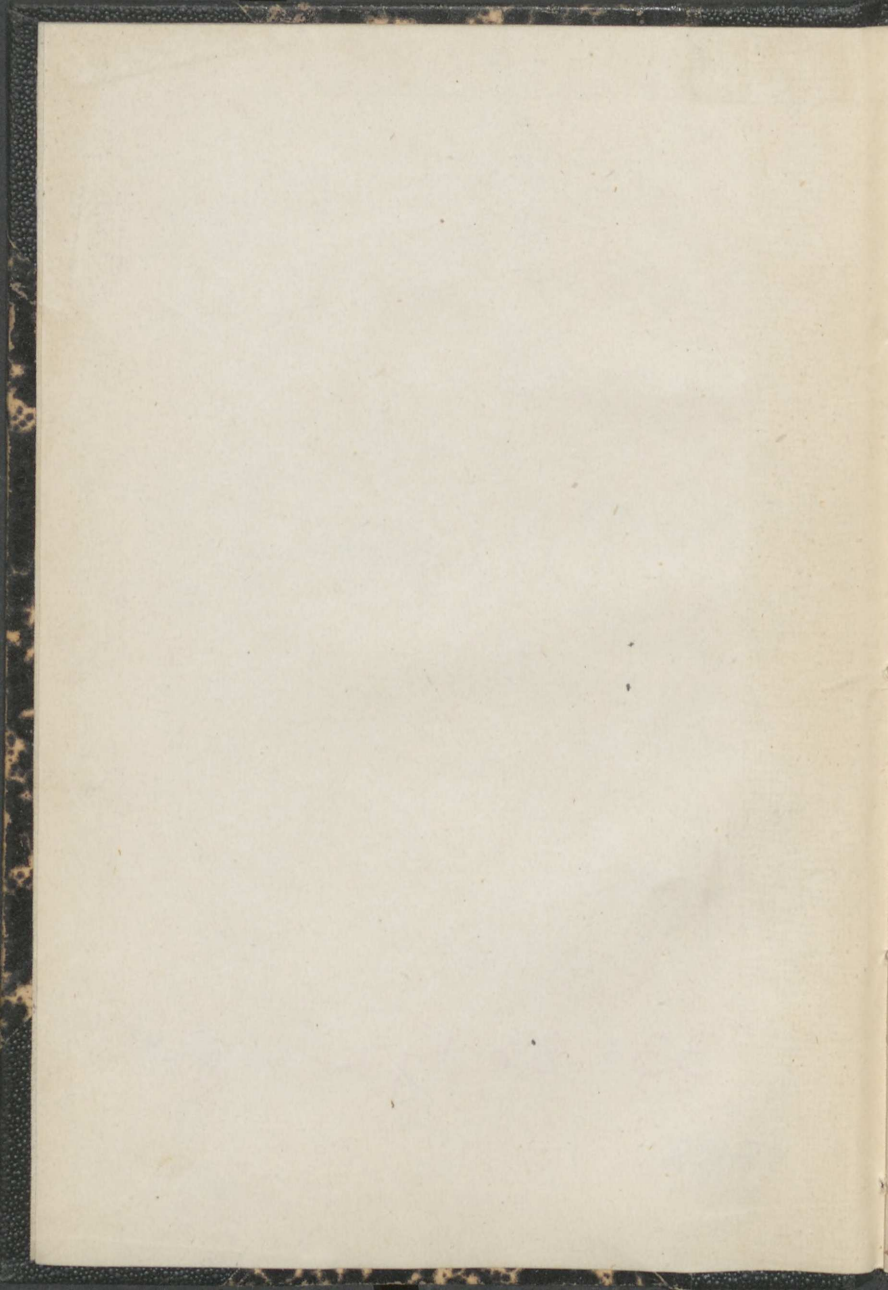
af

Carl Christian Andersen,
Kjøbmand og Skriver.

INDUSTRIFORENINGEN
KØBENHAVN

331.86 Kjøe gl

1888.

~~72-14~~

Nogle Oplysninger

om

Rejsestipendier for Haandværkere.

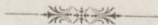
Samlede

til Brug for den jyske Afdeling af Fællesrepræsentationen
for dansk Haandværk og Industri

ved

Jørgen E. Kjær,
Afdelingens Formand.

INDUSTRIFORENINGEN
KJØBENHAVN.

DANMARKS TEKNISKE BIBLIOTEK

Kolding.

„Haandværkerbladet“s Bogtrykkeri.

1888.

INDUSTRIE-
KLECKHAYN

Under min Virksomhed som Formand for den jyske Afdeling af Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri har det ikke saa sjældnen hændet sig, at jeg har modtaget Forespørgsler fra Standsfæller, om der ikke fandtes Legater eller andre Midler, af hvilke Haandværkere kunde vente at faa Understøttelse til Rejser i Udlandet for at uddanne sig videre i deres Fag. Efter de Erfaringer, jeg har gjort, er der ikke mange Haandværkere, der ved, at Stipendier af den Art virkelig existere, og endnu færre vide Besked om, hvorledes de have at forholde sig for at opnaa Rejseunderstøttelse af disse Fond. Denne Uvidenhed er imidlertid let forklarlig, thi dels ere slige Fond meget faatallige, og dels er det kun yderst sjældent, at Oplysninger om dem trænge ud blandt det større Publikum, sker dette, saa er det som oftest endda kun ad indirekt Vej. Sagen er dog af for stor Vigtighed for Haandværkerstanden til, at man kan forsvare, at det store Flertal af Haandværkere lever i fuldstændig Ubekjendtskab til den. Rejser i Udlandet paa Fagets Vegne og med let

Adgang til at se saa meget som muligt af alt nyt paa dette eller hint faglige Omraade, er i vore Tider næsten en absolut Nødvendighed, hvis man vil vente med Held at kunne bekæmpe Udlandets skarpe Konkurrence, og er i alle Tilfælde af uvurderlig Betydning for vor Haandværkerstands Udvikling i sin Helhed; men vore unge Haandværkere ere desværre sjælden saaledes situerede i økonomisk Henseende, at de for deres Uddannelses Skyld kunne ofre ikke blot Penge, men ogsaa en kostbar Tid paa slige Rejser, og Følgen heraf bliver, at kun et yderst forsvindende lille Mindretal ser sig i Stand til at udnytte dette mægtige Middel til en fuldkomnere Udvikling. I Betragtning heraf har jeg derfor fundet mig foranlediget til at fremsætte nedenstaaende Oplysninger om nogle enkelte Fond, som yde slige Stipendier. Det er de Fond, som ere mig bekendte; om der muligvis eksisterer flere, har min Tid og Lejlighed ikke tilladt mig at undersøge; jeg vil antage, at der nok hist og her vil kunne findes andre Fond, der med lokal Begrænsning for de enkelte Byer eller enkelte Egne, ligesom maaske ogsaa med særlig faglige Formaal, støtte det samme Formaal; forhaabentlig vil imidlertid nærværende bidrage til, at Interessen for den Sag vækkes omkring i de forskjellige Haandværkerforeninger, saa at man retter sin Opmærksomhed derpaa; derved vil man maaske kunne opnaa, at en og anden af mine

Standsfæller muligvis kunde supplere disse Oplysninger med Meddelelser om Fond af ovennævnte lokale Natur, saa at Haandværkerne paa den Maade kunde blive bekjendt med alt, hvad der eksisterer af den Slags her i Landet. Hvor mangelfulde de her fremsatte Oplysninger end kunne være, haaber jeg dog, at de maa blive modtagne med Velvillie og bedømte med milde Øjne, ligesom jeg tænker mig, at de ville blive sete med Glæde af mangan fremadstræbende, ung Haandværker, der hidtil har været nødt til at opgive Tanken om en frugtbringende Uddannelsesrejse i Udlandet, fordi han ikke ved egen Hjælp har kunnet magte denne Udgift.

Jeg vil da begynde med

Rejsestipendieforeningen for Haandværkere og Industridrivende, dels fordi dens Formaal saa at sige udelukkende sigter paa denne Sag, og dels endelig, fordi Foreningen har grebet Sagen overordentlig praktisk an, saa den rimeligvis efter alle Julemærker at dømme vil komme til at spille en meget betydningsfuld Rolle i den Retning for Fremtiden. Foreningen er ikke meget gammel, den er oprettet 1882 og har saaledes kun en Virketid af 5—6 Aar at se tilbage paa, men allerede i den Tid har den udsendt et forholdsvis stort Antal Stipendiater, ligesom den ogsaa, som bekjendt, ved Siden heraf med stort Held har søgt at arrangere billige Fællesture til Udstillinger i Udlandet. Dens Formaal er at sætte dygtige

Haandværkere og Industridrivende, *der ere Medlemmer af Foreningen*, i Stand til ved Rejser i Udlandet yderligere at udvikle deres Evner og den i deres Fag erhvervede Dygtighed. Den uddeler derfor Rejsestipendier i Portioner fra 2—500 Kr., medens det aarlige Kontingent kun er 10 Kr. Det er imidlertid ikke alene pekuniær Støtte, Foreningen yder; den har tillige knyttet Forbindelser baade i Ind- og Udlandet, dels med Avtoriteter og dels med Institutioner og Forretningsfolk, der kunne være Stipendiaterne til Nytte under deres Rejse og kunne hjælpe til, at Rejsen kan bringe et godt Udbytte; endelig medgiver Foreningen Stipendiaterne et Diplom, som paa mange Steder vil give Adgang til industrielle Etablissementer, Samlinger osv. Som man vil se, er Foreningens Princip Selvhjælp, men paa Grund af Formaalets store Betydning bliver Foreningen ogsaa støttet af flere offentlige Institutioner dels ved direkte Tilskud og dels paa anden Maade, ligesom mange bedrestillede fra forskjellige Samfundsklasser ere traadte til for at støtte den ved at indtræde som extraordinære Medlemmer. Det er en sund og god Tanke, der her er kommen frem, og den kan faa en meget vidtrækkende Betydning i Fremtiden, naar den blot finder fornøden Tilslutning; jeg kan derfor ikke undlade at benytte Lejligheden til meget indtrængende at anbefale mine Standsfæller at støtte Foreningen ved en talrig Tilslutning;

det vil forhaabenlig bære gode Frugter for vor Haandværkerstand i sin Helhed. Foreningens Formand er Voxdugsfabrikant *A. Meyer*; dens Kontor er i St. Købmagergade 26, Københavvn.

K. A. Larssens og Hustru L. M. Larssen, født Thodbergs Legat. Dette Legat er stiftet af forhenværende Kjøbmand og Fabrikejer i Frederiksværk Knud Arent Larssen og Hustru ved Testamente af 30. Maj 1861. Det traadte først i Kraft den 17. Juni 1884 ved Boets Slutning efter de nævnte Ægtefæller. Legatets Fundats er af 17. Maj 1884; den erholdt kongelig Konfirmation under den 31. s. M. Legatets Kapitalformue udgjør 1,599,276 Kr. 29 Øre foruden 56,000 Kr. i Nationalbankaktier. Renten anvendes efter Fradrag af nogle mindre Beløb til Livrenter, Gaver og desl., til Studiehjælp for indtil 2 Sønner af ubemidlede Forældre i Frederiksværk, til Op-læring af trængende Familiers Børn af Frederiksværk Kommune til duelige Haandværkere, til *Rejsestipendier* i Portioner fra 300 Kr. indtil 3,000 Kr. til Polyteknikere, Mekanikere eller *Haandværkere* (Mestre og Svende) saaledes, at Børn af Forældre i Frederiksværk bør komme i fortrinlig Betragtning, og endelig til Udlaan à 2 pCt. aarlig Rente og Amortisation i 20 Terminer, i Summer indtil 4000 Kr. til Polyteknikere, Mekanikere, Haandværkere eller Kjøbmænd for derved at hjælpe dem i Vej o. desl. *Ansøgninger indkaldes* i hvert

Aars *Januar*. Legatet er undergivet Justitsministeriets Kontrol. Administrationens Formand er Provst, Seminarieførstander *O. W. Tidemand*, R. og Dbmd., Jonstrup Seminarium; Sekretær og Bogholder er Overretssagfører *I. R. Lund*, København. Den nævnte Bekjendtgjørelse maa søges i Berlingske Tidende for Januar, men fornødne Oplysninger vil formentlig kunne faas ved skriftlig Henvendelse til Sekretæren.

Foreningen til Lærlinges Uddannelse i Haandværk og Industri for hele Landet. Ogsaa denne Forening hører til de Institutioner, der paa Grund af sit smukke, almennyttige Formaal fortjener varm Støtte hos Haandværkerne. Foreningen stiftedes den 17. Novbr. 1874 og tæller for Tiden omtrent 2000 Medlemmer. Dens Formaal er: 1) at fremkalde en bedre Uddannelse for Lærlinge i Haandværk og Industri, 2) at støtte de Udlærte i deres videre Uddannelse, 3) at samle Oplysninger om Arbejdsforholdene i Ind- og Udlandet til Vejledning for Arbejdsgiverne og Arbejderne, 4) at tilvejebringe en nærmere Sammenlutning mellem Arbejdsgiverne og de ved Foreningens Bistand uddannede Lærlinge. Disse Formaal søges navnlig opnaaede *a)* ved Ordning af Forholdet mellem Arbejdsgiverne og deres Lærlinge, *b)* ved Belønninger og *Rejseunderstøttelser* til de Udlærte og *c)* ved Arbejdsanvisning. For dygtige Svendeprover uddeles Belønninger og *Reiseunder-*

støttelser gives til videre Uddannelse i Udlandet. Bestyrelsens Formand er Kapt., Hofmøbelfabrikant *L. Larsen*, R. og Dbmd. Foreningens Kontor er i Rømersgade Nr. 21, København, hvortil man henvender sig for at erholde Schemaer til Udfyldning ved Ansøgninger. Det er i Følge ovenstaaende en Selvfølge, at det ikke her forlanges, at vedkommende, der søger Rejseunderstøttelse, skal være Medlem. Enhver hæderlig Mand og Kvinde, der er i en selvstændig borgerlig Stilling, kan optages som Medlem; for dem, som bo i København, er det aarlige Kontingent 4 Kr. samt 1 Kr. i Indskud; udenbys Medlemmer betale 2 Kr. i aarligt Bidrag.

Industriforeningen i København uddeler ogsaa Rejseunderstøttelser, men om Ikke-Medlemmer ogsaa kunne komme i Betragtning ved disse Uddelinger, skal jeg ikke kunne sige med Bestemthed; det er næppe rimeligt, da Foreningen selv jo tæller et meget stort Antal Medlemmer — 1ste Juli 1887 5936 Medlemmer, hvoraf 479 udenbys. — Imidlertid kunne ogsaa Folk udenfor København blive optagne som Medlemmer. Det aarlige Kontingent for saadanne er 4 Kr. — Det paagjældende Legat er stiftet af afdøde Malermester *C. A. Brun*, og uddeles med 800 Kr. aarlig til Rejseunderstøttelser. Desuden uddeler Foreningen ogsaa et andet Legat, 2 Portioner a 500 Kr., men det er udelukkende bestemt for honnette og flittige Haand-

værkssvende eller Mestre i København. — Bestyrelsens Formand er Direktør *Ph. Schou*; Foreningens Kontor er i Udstillingsbygningen, Vesterbrogade, København.

Reiersenske Fond. Denne Fond er stiftet af den 1795 afdøde Etatsraad *Niels Lunde Reiersen* til „Manufakturvæsenets og Industriens Udvidelse i København og de sjællandske Kjøbstæder.“ Efter det ved Udgangen af 1886 offentliggjorte Regnskab, ejede Fonden en rentebærende Hovedkapital paa 883,120 Kr. Dens Indtægter anvendes fornemmelig til at yde aarlige Bidrag, dels til saadanne Institutioner og Stiftelser, der virke til Industriens Fremme, dels til at lette Udgivelsen, navnlig af periodiske Skrifter, der vedrører industrielle Fag, dels til at fremme Virksomheden i saadanne Skoler, der især ere bestemte for Haandværkeres Uddannelse; men navnlig virker dog Fonden ved at tilstaa *Rejseunderstøttelser til fortrinlige Fabrikanter, Haandværkere og Teknikere*, for at de kunne gjøre sig bekendte med de Fremskridt, deres Fag have opnaaet i Udlandet. Efter ovennævnte Regnskab uddeltes saaledes i 1886 i alt 41 forskjellige Rejseunderstøttelser til et samlet Beløb af 14,300 Kr. — Skjønt ovenanførte Udtryk i Fundatsen tyder paa, at Fonden væsentlig er bestemt for København og de sjællandske Kjøbstæder, antager jeg dog, at man ved Uddeling af Rejseunderstøttelser ikke holder sig inden

for denne snævre Grænse, men at Bestemmelserne ogsaa tillade at udstrække disse Understøttelser til Haandværkere fra det øvrige Land; i alle Tilfælde forekommer det mig, at Haandværkere fra Jylland ogsaa have erholdt Stipendier af Fonden. Fonden har sit Kontor paa Nørrebrogade Nr. 15, 2. Sal Kjøbenhavn. Bestyrelsen bestaar af Beregner i Livsforsikringsanstalten *H. A. Andresen* og Administrator *F. C. Holm*, R. *Ansøgninger om Rejseunderstøttelser skulle indgives inden Udgangen af hvert Aars Februar Maaned.*

Foruden oven nævnte Fond gives endnu flere Midler, tildels endogsaa af betydelig Størrelse, hvis Fundatser ganske vist ikke nævne Understøttelser til Uddannelsesrejser for Haandværkere blandt deres Formaal, men om hvilke man dog i Følge Fundatsernes Natur og hele Indhold maa antage, at de ogsaa ville optage denne Sag med Velvillie og støtte den af bedste Evne, naar dens store almene Betydning for vort Haandværks Udvikling er gaaet op for den almindelige Bevidsthed. Af saadanne Fond skal jeg anføre følgende:

Det Classenske Fideikommis, stiftet af Generalmajor *Joh. Fred. v. Classen* ved Testamente af 28. Jan. 1789 og Kodiciel af 23. Marts 1792. Foruden en Del Legater til offentlige Stiftelser og Private ere Fideikommissets Midler bestemte til at danne nyttige Mennesker til Statens Bedste, til at understøtte og befordre Vindskibelighed og

Arbejdssomhed i de nødvendigste Dele for Landets Vel og til at hjælpe og lindre Fattigdom og Elendighed. Fideikommisset ejer meget betydelige Midler, saaledes 3 Godser, flere Ejendomme i Kjøbenhavn, en rentebærende Kapital paa henved $2\frac{1}{2}$ Million Kr. m. m. Det har Kontor i Amaliegade 32, Kjøbenhavn. — Fideikommisset er for øvrigt bekjendt for den store Liberalitet og Rundhaandethed, hvormed det al Tid er rede til at støtte ethvert som helst for Samfundet gavnligt Formaal.

Den Letterstedtske Forening, stiftet af den svensk-norske Generalkonsul paa Cap, *J. Letterstedt*, som skjænkede ca. 450,000 Kr. til en Fond, hvis Formaal skulde være at fremme Fællesskabet mellem de tre nordiske Riger i Industri, Videnskab og Kunst, samt at opmuntre og støtte saavel Haandværksfliden som Videnskabens og Kunstens Udvikling i disse Lande. Formuens Forvaltning er overdraget det svenske Videnskabsakademi. Foreningen, der nærmest virker ved Udgivelsen af et Tidsskrift, kan efter Omstændighederne ogsaa virke for sit Formaal ved Uddeling af Prisbelønninger, ved Understøttelser, ved fælles Udstillinger af Industrifrembringelser, Kunstarbejder og videnskabelige Opfindelser. Foreningen bestaar af 3 Afdelinger, en for hvert Rige; den svenske Afdeling vælger Hovedbestyrelsen, som har Sæde i Stockholm. Formanden for den danske Afdelings Bestyrelse er Højesteretsassessor, Dr. jur. *A. F.*

Krieger, S. K., Dbmd. — Jeg vil antage, at Ansøgninger om Rejseunderstøttelser til at gjøre sig bekendt med norsk eller svensk Industri formentlig maatte kunne komme i fortrinlig Betragtning.

Justitsraad, Raadmand Driefers og Hustrus Legat, stiftet til Ophjælp af ubemidlede, dygtige Haandværkere, der som Mestre ønske at danne sig en selvstændig Virksomhed. De skulle have aflagt Svendepreve, være bosatte i Kjøbenhavn, have Indfødsret og maa ikke være over 35 Aar. Legatportionens Størrelse maa ikke overskride 400 Kr. aarlig og tilstaas kun for 1 Aar ad Gangen, dog kan den ikke tilstaas samme Person oftere end 2 Gange. Kapitalen udgjør ca. 60,000 Kr. Legatet bestyres af Kjøbenhavns Magistrat. Det er, som oven for nævnt, et Ophjælpslegat, men heri ligger næppe nogen Hindring for, at det kan benyttes til en Uddannelsesrejse i Udlandet af en Haandværksmester; derimod har Legatet den Begrænsning, at det kun ydes til Haandværkere, der ere bosatte i Kjøbenhavn.

De Spannjerke Legater, stiftede af afdøde Skomagermester *Jeremias Elias Spannjer*. Det er ganske vist tvivlsomt, om man kan vente Understøttelser af disse i den her omhandlede Retning; imidlertid har jeg dog ikke villet undlade at henvende Opmærksomheden paa dem, dels fordi de i Følge Afdødes testamentariske Dispositioner tilsigte at virke i „for det offentlige gavnlig velgjørende

Retning“, og dels fordi, saa vidt mig bekjendt, en Komite, bestaaende af Kjøbenhavns Overpræsident og Formanden for Kjøbenhavns Borgerrepræsentanter i Forbindelse med Legaternes Bestyrelse, for hver 5 Aar tager Beslutning om Anvendelsen af en aarlig Indtægt paa ca. 75,000 Kr., over hvilke Testator ikke umiddelbart selv har disponeret. Legaterne eje en samlet Kapital paa ca. $2\frac{1}{2}$ Mill. Kr. Efter Afdødes testamentariske Bestemmelser har han selv disponeret over et Beløb af ca. 23,000 Kr. af den aarlige Indtægt til forskellige Stiftelser og Institutioner, ligesom der ogsaa henlægges en bestemt aarlig Sum til en Reservefond; Resten af den aarlige Indtægt er henlagt under ovennævnte Komite. Paa Grund af Legaternes almennyttige Formaal og de betydelige Midler, der raades over, finder jeg det ikke usandsynligt, at Haandværkerne ogsaa kunne vente at se denne Sag støttet af disse Legater, naar Komiteen blev gjort opmærksom paa slige Uddannelsesrejsers Betydning og de ringe Midler, der i saa Henseende staa til Raadighed. — Legaterne har Kontor i Vimmelskaftet 43, Kjøbenhavn.

For saa vidt en eller anden af mine Standsfæller i Anledning af det her meddelte fik Lyst til at forsøge sin Lykke med at opnaa et saadant Rejsestipendium, skal jeg endnu kun tilføje, at det meget hyppigt forlanges af paagjældende Legat

eller Fond, at Ansøgningen vedlægges et udfyldt Skema med forskellige Oplysninger, i saa Fald behøver Ansøgningen i Almindelighed kun at være meget kortfattet, da alle de Oplysninger, som den paagjældende Institution lægger til Grund for Uddelingen, findes anførte i Skemaet; disse Skemaer erholdes ved Henvendelse til Legatets Kontor eller til dets Bestyrelse. Og endelig er der endnu en Ting. Det er ikke saa sjældent, at Stipendieuddeleren ogsaa forlanger en skriftlig Redegjørelse for Rejsen og det Udbytte, man har høstet paa denne. Mange, der ikke ere øvede i at bruge Pennen, blive bange for dette Forlangende, idet de forudsætte, at det vil overstige deres Kræfter, de opgive saa hellere hele Rejsen. Det er mildest talt meget ufornuftigt; thi det, der forlanges, er ikke en glimrende Rejsebeskrivelse, men blot simple Meddelelser om Fakta, om, hvad de have set og iagttaget navnlig paa deres Fags Omraade. Det er i Virkeligheden meget let at tilfredsstille denne Fordring; den dygtige Fagmand vil snart mærke sig det ejendommelige ved Arbejdsmaaden og de Fremskridt, der er gjort i hans Fag; han vil altid være saa skrivekyndig, at han paa Stedet kan notere sig det, og naar han saa kommer hjem, faar han let en hjælpsom Haand til at sætte det bedre i Stil, hvis det er fornødent; videre gaar disse Fordringer i Virkeligheden ikke, saa af den Grund behøver ingen at holde sig tilbage.

Som det fremgaar af ovenstaaende, har jeg i de her meddelte Oplysninger kun medtaget saadanne Legater og Fond, som kunne tænkes at ville yde Rejseunderstøttelser til Haandværkere i Almindelighed, derimod har jeg ladet alle saadanne, der kun have Betydning for dette eller hint specielle Fag, ude af Betragtning, dels fordi jeg forudsatte, at Kjendskabet til dem indenfor den særlig faglige Kreds var ret almindelig, og dels endelig fordi en Optagelse af dem, paa Grund af mit ringe Kjendskab til Legater af den Art, vilde have medført en Ensidighed, der vilde have taget sig højst ejendommelig ud og let vilde have været udsat for at blive mistydet. Som jeg allerede har udtalt i mine indledende Bemærkninger, skulde det for Sagens Skyld glæde mig særdeles meget, om de her meddelte Oplysninger kunde blive supplerede af ærede Standsfæller med Meddelelser om andre Legater; jeg er vis paa, at Haandværkerbladets Redaktion med Glæde optager saadanne, og jeg skal tilføje, at Oplysninger om Legater for enkelte Fag særlig der vilde være paa sin Plads, netop fordi de ere af saa speciel Natur og derfor kun kunne forudsættes bekendt inden for Fagets særlige Kreds, men næppe kunne ventes at blive medtagne i en almindelig Oversigt.

Randers, i Januar 1888.

Jørgen E. Kjær.

